

"בעל שם טוב" (פרשת בראשית אות לו), כי כל הענינים בעולם הזה שורשם בשבע מדות העליונות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות, אשר ירדו ונתלבשו בכל ענינים גשמיים וחומריים בעולם הזה. מדת החסד היא שורש לכל הענוגי העולם הזה, מדת הגבורה היא שורש לכל הפחדים והיראות, מדת תפארת היא שורש לכל הפאר והיופי בעולם הזה.

לפי זה מבאר הבעש"ט כי כשאדם עוסק בעניני העולם הזה, יכוון להעלות כל

הענינים לשורשם בקדושה, אם הוא עוסק בעניני אכילה ושתייה ושאר תענוגי העולם הזה, יכוון במחשבתו להעלות את האהבה הטמונה בתוך הגשמיות לשורשה בקדושת מדת החסד, על ידי שישתמש באהבה זו לאהוב את ה' בכל לבבו ונפשו. וכן אם הוא רואה שנופל עליו פחד גדול מאיזה דבר גשמי, יעלה את הפחד לשורשו במדת גבורה ליראה את ה'. וכן במדת תפארת, אם הוא רואה דבר שיש בו יופי חומרי, יאמר בלבו הלא יופי זה נשתלשל ממדת תפארת של מעלה, אם כן מה לי להתפעל ולהתדבק ביופי החומרי למטה, הלא יותר טוב להתדבק בתפארת של מעלה להתפאר בה' ובתורתו.

הנה כי כן זהו שביאר הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא זי"ע, כי כשנפגש יעקב עם יוסף פנים אל פנים אחרי שלא ראוהו כ"ב שנים, נתעוררה אצלו אהבה כל כך גדולה ליוסף שקשה לתאר, וברוב קדושתו לא רצה להשתמש ולכבוזו אהבה עצומה זו להנאתו הגשמית, לכן במקום לחבק ולנשק את יוסף קרא קריאת שמע באהבה גדולה ובמסירות נפש, כדי להעלות את כל אהבתו שהיתה עצורה בקרבו בלתי לה' לבדו.

פרשת ויגש \ שפתי דעת

יש להבין מדוע. ומבאר ה'שפת אמת' פשטות הדברים, שהצדיק ירא בנפשו שאהבת בשר ודם תשכיח ממנו את אהבת הבורא, כי מטבע הדברים כשמתעצמת אהבה אחת, נחלשת השניה. אהבת הבורא היא מצוה תמידית שחייבים עליה בכל עת ובכל שעה, ויעקב אבינו ירא לנפשו שלרוע קט תגבר אהבת יוסף ותתמעט אהבת הבורא. לפיכך, מילא את עצמו במנה כפולה ומכופלת של אהבת הבורא, על ידי שקיבל על עצמו עול מלכות שמים.

על פי רעיון זה, ניתן להבין את פשט דברי המשנה (ברכות ט. ה) "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך", בשני יצרן, ביצר הטוב וביצר הרע. ויש להבין, הכי ניתן לאהוב את הבורא יתברך באמצעות היצר הרע. אמנם, על פי הדברים, מיראת היצר, מיראת האהבות והתאוות הגשמיות, מדבק הצדיק את כל אהבתו לבורא יתברך, ונמצא שהיצר הרע עצמו הוא הגורם לאהבת ה'.

עד כאן ביאר ה'שפת אמת' את פשטות רעיונו של המהר"ל, אך יש לייחס לדברים עמקות רבה יותר. היצר הרע לא רק גורם על דרך השלילה [באופן נגטיבי] לאהבת הבורא, אלא על ידי כך הוא נהפך לכלי פעיל [פוזיטיבי] שבאמצעותו מגיעים לאהבה. על ידי שמתמשים בו לטובה מחמת היראה ממנו, מצליחים להפוך אותו במהותו. הצדיק השלם הוא זה שתאוותיו הגשמיות וצרכיו הארציים עצמם נעשים עבודת ה' יתברך. הוא אינו עובד ה' למרות תאוותיו ויצריו אלא באמצעותם ועל ידם.

בגמרא מקשינן (ברכות לה, א) "כתיב (תהלים כד, א) 'לה' הארץ ומלוואה', וכתוב (שם קטו, טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'", ומתרצינן: "לא קשיא, כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה". דברי הגמרא צריכים ביאור, וכי יעלה על הדעת חלילה שאחר הברכה הארץ אינה לה'. ומסביר ה'שפת אמת' באותה דרך ועל פי אותה הבנה, שלאחר הברכה ניתנה הארץ לאדם כדי שהוא יוכל להחזירה לה' על אף שהיא לבני אדם. ופירוש הדברים, שלאחר הברכה, יש בכוח האדם לעשות גם את המעשים האנושיים והגשמיים ביותר בצורה מקודשת ושמימית. הברכה, פירושה לקשר ולהבריק את המעשים הארציים לרוחניות, ומכוח היכולת לחיות חיי ארץ בצורה נכונה ורוחנית.

מקבילה נוספת לרעיון מצינו בברכות האכילה. הגמרא לומדת, שהברכה שלאחר האכילה היא העיקר שהרי נכתבה מפורש בתורה (דברים ח, י) "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך". ולומדת הגמרא קל וחומר "אם כשהוא שבע מברך, כשהוא רעב לא כל שכן". ומבאר ה'שפת אמת' כי הם-הם הדברים. עיקר עבודת ה' היא להשתמש בגשמיות עצמה, בעצם האכילה, להתקשרות ולהדבקות בבורא יתברך. אמנם, הדרך להבטיח שהגשמיות לא תפריד ותנתק, היא הברכה של לפני האכילה. כאשר מברכים ומקשרים ומדביקים את הכל לבורא עוד לפני שמתחילים להתעסק בדבר הגשמי, יכולים להצליח להתעסק בגשמיות ולא להתנתק ולא עוד אלא להתחבר באמצעותה. לפני שהאדם מתחיל לעשות את הפעולה הארצית של אכילה,

הוא נזכר בקודשא בריך הוא ומברך לו, על מנת שחלילה לא יכרד ממנו על ידי הגשמיות. על ידי כך, האכילה עצמה נעשית בצורה אחרת והיא כבר אינה פעולה גשמית, האכילה נהיית עבודת ה' וממילא מברכים עליה ברכה שלאחריה. הברכה שלפניה מקשרת את העשייה והופכת אותה מגשמית לרוחנית, ואילו הברכה שלאחריה היא תוצאה של העבודה הרוחנית של האכילה. זה הוא התיווך של הגמרא "כאן לפני ברכה וכאן לאחריה", שלאחר הברכה, הארץ שהיא אנושית, הארץ שהיא 'לבני אדם', יכולה להיעשות אלוקית.

והיא-היא עבודת האדם השלם, להפוך את היצר הרע עצמו, את הגשמיות והארציות, לפעולות אלוקיות.

Rav Wolbe on Chomah

He answers that Yaakov loved Yosef more than all the rest of his children, and had spent over two decades mourning his loss. He now merited seeing Yosef alive and well, and he was worried that his euphoria would cause him to depart from his state of constant dveikus (cleaving) to Hashem. Krias Shema is an expression of dveikus, and although the moment of his reunion with Yosef was not the regular time for Krias Shema, Yaakov deemed it imperative to recite the Shema just then.

The Gemara (Berachos 5a) states that one should constantly wage war with his yetzer hara. If he is victorious, what could be better, but if he is not, then he should learn Torah. If this fails, then he should recite the Shema. Rav Yerucham Levovitz explains that when one is confronted with temptation, he has a new and unique obligation to recite the Shema, which is a powerful tool in combating the yetzer hara.

Why is reciting the Shema effective against the yetzer hara? The Shulchan Aruch (Orach Chaim 61:6) states that when pronouncing the letter "ches" in the word "Echad" of the Shema, one should affirm Hashem's Kingship over the heavens and earth. When pronouncing the "daled" he should affirm Hashem's Oneness and

Kingship over the four corners of the earth. This affirmation should encompass all of a person's senses and limbs: his thoughts, eyes, ears, mouth, hands, and legs. The sefarim write that the way to bring this concept to life is to picture oneself being taken to be killed and willingly sacrificing his life in sanctification of His Name. One who can conjure up such an image definitely has the ability to stand up against his yetzer hara. If, for example, the yetzer hara would tempt this person to say something forbidden, he should take hold of himself and think, If I am willing to sacrifice my entire life for Hashem, how can I not be willing to make a much smaller sacrifice for His sake?

However, if a person realizes that he cannot, as of yet, overcome the yetzer hara's temptation, then next time he recites the Shema he might be better off substituting his previous thoughts of sacrificing his life with thoughts of sacrificing himself for a few hours by not speaking lashon hara. He might then become aware that even this he can't bring himself to do wholeheartedly. That being the case, he should accept upon himself as much as he feels he truly could do; perhaps not to speak lashon hara for a half-hour a day. After considerable time, he might feel that he is able to extend the duration of his abstinence from lashon hara to an entire hour, and thereafter he should have this in mind when saying "Echad."

What does a person do if he realizes that one of his limbs — or, quite possibly, most of his limbs — are simply not ready to accept Hashem's Kingship? One who is truly interested in working on himself does not disregard these expressions of defiance and pretend to accept Hashem's Kingship upon his entire body. Rather, he acknowledges these feelings and tries to overcome them. He must try to convince himself that there is really no other possibility: Hashem is King over the entire world. He should conduct a give-and-take with himself until he begins feeling convinced of Hashem's absolute rule.

"Krias Shema is a powerful tool — if we know how to use it properly."

Krias Shema is a powerful tool, if we know how to use it properly. The Rambam writes that developing proper concentration while reciting the Shema can take a person a number of years. As with many areas of avodas Hashem, it is the small but consistent steps that bring us to perfection.

(Shiurei Chumash, Parashas Vayigash 46:29; Alei Shur, Vol. II pp. 362-363)

על פי פשט, ניתן לתרוץ, שיוסף היה עסוק במצות כיבוד אב ולכן היה פטור מקריאת שמע כדין העוסק במצוה שהוא פטור מן המצוה. לעומת זאת, ליעקב לא היה חיוב לכבד את בנו ולכן היה חייב בקריאת שמע. אך הדברים עמוקים הרבה יותר.

להבנת הענין, יש להקדים ולבאר 'מצוה' מה היא, על פי דברים שכתב ה'שפת אמת' במאמרים רבים, שמקור התיבה 'מצוה' מלשון 'צוותא'. שורשי התורה הנין קדושות רמות ומושכלות הקיימות בגבהי מרומים ואין לאנושי יכולת להתקרב עדיהן ולקיימן. התורה היא רצון המלך הגדול, ואין לשפל שבעבדים יכולת להתקרב ולקיים רצון המלך. אולם "רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל", ובאהבתו את אברהם ואת זרעו, רצה לאפשר להם להתקרב ולהיות יכולים לקיים רצונו ולפיכך הרבה להם תורה ומצוות". הוא נתן לבני ישראל מערכת שלמה של מעשים פיזיים, שבאמצעותם הם יוכלו להיות צוותא וחבור לקדושות השמימיות העליונות, אותן קדושות ומדרגות שהיו מופקעות מהאנושי וכעת ניתן לדעתן ולהשיגן על ידי מעשה המצוה. מכאן מקור שמה 'מצוה', שהיא מחברת ומצוות את הפרודים.

יוסף היה עסוק במצות כבוד אב, ולכן, על אף שמעשה המצוה היה מעשה פיזי של נפילה על צווארי אביו נישוק וחיבוק וכו', לא הפריד ובינת המעשה את הקשר שבין יוסף לשמים. ההיפך הוא הנכון. מעשה המצוה חיבר וקשר אותו לשמים. יוסף לא היה צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים בפה, כי הוא קיבל את זה על עצמו על ידי מעשה המצוה עצמו. לעומת זאת, יעקב אבינו שלא היה עוסק במצוה, הוא היה צריך לקבל עול מלכות שמים בפה.

מעשה, אי אפשר להם להתלונן על הצרות שעוברים בגלות, כי הם הם אלו שמביאים אותם להיות קרובים יותר להקב"ה.

בקבלת עול מלכות שמים אנו אומרים 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, ופירש רש"י (דברים ו, ד) ה' שהוא עמה אלוקינו לעמיד יהיה ה' אחד. ופירשו הל"מ (פסחים נו. ד"ה יקצ) והחמס סופר (שם ד"ה אמר שמה) על פי דברי הגמרא (ברכות ס:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, אמר רבא לקבלניהו בשמחה וכו', ר' שמואל בר נחמני אמר מהכא 'צה' אהלל דבר צאלקים אהלל דבר' (מהלים נו, יא), 'צה' זו מדת טובה צאלקים זו מדת פורעניות, ופירש רש"י צאלקים לשון דיין כמו 'עד הצאלקים יצא דבר שיהיה' (שמות כב, ט), וכתב הל"מ 'ה' זו מדת טובה, 'אלוקינו' זו מדת פורעניות, 'ה' אחד' אלוני הכל חסד ורחמים נחשב, ומקבלים בשמחה זה כמו זה, עיי"ש בצריכות דבריו. והוא מדת השמות שמקבלים הכל צאמו אופן. יש להוסיף כי אלוקינו מורה על שם צאלקים הנהגה של דין, אלא שמשגיח עלינו בפרטות יותר, ולכן אנו מקבלים יותר מוכחה, וז' ההנהגות צריכים להאמין שהם אחד, ה' אחד. וראיתי במפרשים שזה היה הכוונה בקריאת שמע של יעקב אבינו עכשיו, ונבאר הדבר יותר.

קריאת שמע - הכרת ה' בגלות לא תמיד רואים זאת. יש צורך 'להאמין' שהגלות מביא אותנו אל הגאולה, אבל מאוחר יותר 'כיר' בכך.

כאשר יעקב אבינו נפגש עם יוסף כתוב (מ, כט) ויפול על צוואריו ויבך - יוסף הצדיק נפל על צווארי אביו ובכה, אבל יעקב, פירש רש"י, לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו (מדרש אגדה) שהיה קורא את שמע.

שואלים המפרשים מדוע קרא אז יעקב קריאת שמע? ממה נפשך, אם היה אז זמן ק"ש למה לא קרא גם יוסף ק"ש, ואם לא, מה ראה יעקב דוקא באותה שעה, דוקא ברגע שהוא נפגש עם בנו, הרגע שחיכה לו שנים רבות, לקרוא אז קריאת שמע?

מסביר המהר"ל מפראג זצ"ל בגור אריה (סג) הסבר נורא. קריאת שמע פירושו קבלת עול מלכות שמים. להכיר את הקב"ה.

יעקב אבינו הסתובב עשרים ושתיים שנה עם שאלות. הוא ראה את עצמו מלא בצרות, והרגיש כי נסתרה דרכו מה'. בלבו פנימה תמה מה יהיה כאן.

והנה, בפתע פתאום, ברגע אחד, בראותו את יוסף, תורצו כל הקושיות בבת אחת, באותו רגע הכיר את גודל חסד ה', וקלט את הסיפא, את מה שאומר הקב"ה: למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' - אני עוסק להמליך את בנך במצרים ואתה מתרעם ואומר נסתרה דרכי מה'.

באותה שעה השיג הכרה חדשה בהקב"ה, הכרה חדשה בחסד ה', במלוא הבהירות, ממנה נתעורר לאהבתו ויראתו. מכיון שכך הרגיש את עצמו מחוייב לקרות ק"ש מחדש, שהרי זה הוא תוכן קריאת שמע - הכרת ה'.

יוסף ידע זאת במשך כל הזמן. הוא הרי ראה כיצד ההנהגה העליונה מסבבת את הכל. ממילא לא היה צריך לקרוא ק"ש. אבל יעקב שראה זאת עכשיו בפתאומיות, קיבל לפתע הבנה חדשה בדרכי המקום, השיג הכרה חדשה בהקב"ה. מפאת זה נדרש לקרוא שוב קריאת שמע.

אאמ"ו וללה"ה היה רגיל להגיד כליל הקדש
בשם הרה"ק רבי שמעון שלום
מאמשינאו ז"ע לפרש מה שדורשים בהגש"פ
'אני הוא ולא אחר', שמדבר על ז' הנהגות,
הנהגה של 'אני' שמורה על המגלות באופן
זיכר האני המנהיג הצריחה והנהגה של
הוא' שמורה על הספרת פנים, ואומרים
שעת הגאולה אני הוא ולא אחר, שז'

ההנהגות הם אחד נע"י הגש"פ הלקט והלבוז
בארן.

ויש צוה ז' נקודות הן מצד דרגה של אמונה
באחדות הצורא, לידע שהכל אחד אעפ"י
שרואין שני הנהגה, ואין זה ח"ו ז' רשויות
או שינוי הנהגה ורלון ח"ו. ויש נקודה מצד
העבודה של מדת השמות, שהאדם יקבל ז'
ההנהגות בלי ששתנה, לא שהעמ טובה יפעול
אלו שינוי של 'ישמן ישורון ויעט', ולא
שהעמ רעה יגרום ירידה ח"ו, וזה הוא מדת
השמות שהוא לקבל הכל בשוה ממש, וזה מגודל
האמונה בהקב"ה שהכל הוא אחד ממש.

וזוה הוא הענין שאלל יעקב אצניו שהיה
עכשיו עת גאולה, כמבואר בצרכה
באר גדליהו, לכן קרא ק"ש, כי צעת גאולה
יש המגלות של אני הוא ולא אחר. ויש לומר
כי מה שהיה עד עתה בצמינת אמונה, רואים
במשו בשעת הגאולה וזה הוא הקריאת שמע
של עכשיו שראה במוש כי הכל הנהגה אחת,
ואין שאין צרה כלל, וכעין מה שמבואר בשפת
אמת (ויאל מר"ם) שהגאולות של לעמיד יהיו
בלשון זהיה, שיתברר אז כי כל העבר הוא
טובה, וזה נבדל עמה אלל יעק"א, וזה היה
הקריאת שמע שאמר עכשיו.

ולאור הדברים י"ל שהי' כאן ז' עבודות,
הרגש של שמחה והרגש של צער, ועל
שניהם נאמר שקרא קריאת שמע והיה אללו
מדת השמות הצער והשמחה, וזה מה שכתב
רש"י ז' הקצוות, הן שלא צכה והן שלא נשקו,
כי הכל נכלל באמירתו ה' אחד, לא להחפעל
לא מהטוב ולא מן היפך ח"ו.

29 מסילות בלבבם (ויקה קי"ד)

קריאת שמע
עם האמור יש לומר הטעם למה שנוהגים
ליתן את היד על העינים בקריאת
אמונת היחוד בפסוק ראשון שבשמע (ש"ע
אור"ח סא ה). דאחרי שנתלהב באמירת
פסוקי דומרה, ושבח ברכות יוצר, והשיג
בהירות מסויימת בגדלות הבורא ית"ש,
תודר לאמונה פשוטה עם עינים עצומות
מבלי לחקור ולהתבונן, ולהראות שהאמונה
היא למעלה מהכלים.

עיקרה ושורשה של מצות קריאת שמע
ירושה הוא לנו מיעקב אבינו
ע"ה, כדאיתא במדרש (ב"ר צח א): "מכאן
זכו ישראל לקריאת שמע, בשעה שהיה
יעקב אבינו נפטר מן העולם... הדא הוא
שישראל משכימים ומעריכים בכל יום
ואומרים: 'שמע ישראל' אבינו ממערת
המכפלה, אותו דבר שצויתנו עדיין הוא
נוהג בנו: 'ה' אלהינו ה' אחד", ועוד
הפליגו ואמרו (ילקוט ואחנן חתלג): אמר
לו הקדוש ברוך הוא ליעקב: הרי שהיית
מתאוה כל ימך שיהיו בניך משכימים
ומעריבין וקורין קריאת שמע."

גם בעת רדתו מצרימה, אשר בכך כבש
את הדרך לבניו אחריו כשירדו בגולה
וישבו בחשכה, מצינו "שהיה קורא את
שמע" וזו סיבה למה שהוא "לא נפל על
צוארי יוסף ולא נשקר" (רש"י בראשית מו
כט).

והקושיא מפורסמת דאם אז הגיע זמן
קריאת שמע של שחרית מדוע
לא עסק בכך יוסף, ואם יוסף כבר קרא

את שמע מקודם איך זה שיעקב נתעבב
עד לאותה שעה?

פ"י דרכנו נוכל לומר שאכן כבר קיים
המצוה בעתו ובזמנו, אלא שחזר
וקרא לאחר הגילוי הנפלא שזכה להשיג
בעת ההוא שנפגש עם יוסף בנו, אחרי
שהיה יושב ומצטער ומתאבל עליו עשרים
ושתיים שנה, ועתה "נתחי רוח יעקב -

שרתה עליו שכונה שפירשה ממנו" (שם
מה כו וכרש"י), והשיג ידיעה בהירה בראיית
יד ה' על כל הקורות אותו עד היום ההוא,
מיד חזר והעלה את האמונה של השגה
לאמונה פשוטה בקריאת שמע עם היד על
העינים.

בכך הורה לנו דרך הטובה והישרה
בעבודת השי"ת, להתחזק תמיד
באמונה פשוטה ותמימה.

ואפילו כשזוכים לימי התעלות והשגה
יש "להזהיר גדולים על הקטנים"
(יבמות קיד א), ועל דרך שפירשו בספרים
הקדושים (ראה נועם אלימלך פרשת אמור ד"ה
בענין אחר) להשפיע מזוהר אור ימי הגדלות
על ימי הקטנות, ולעניינינו היינו שיהא זהיר
בעצמו בימי הגדלות שלא לתקוע יתד
בעבודתו בהשגות ובהירות הדעת בלבד,
כי אז כאשר יבאו ימי קטנות ונפילה לא
יוכל להחזיק מעמד; אם מרגיל עצמו
בעבודת ה' רק מתוך השגה, אז כשתהא
לו איזו חולשה וירידה בבהירות הדעת
יפול באין אונים.

לפיכך חובת האדם בכל יום ובכל עת
להצמיד לידעותיו והשגותיו גם

בחינת (דברים יח ג) "תמים תהיה עם ה'
אלקיך", לקבוע מסמרות באמונה פשוטה
ואחר כך להמשיך דרכו בהשגות וידיעות,
בונה בית ומכניס כלים.'

It is amazing to consider Yaakov's self-control at this poignant moment. Yosef was his favorite son, whom he had presumed dead for twenty-two years. All that time, he refused to be consoled, insisting that he would descend to his grave in misery over the loss of his son. When he first heard that his son still lived, we can almost sense the outburst of emotion in the verse, "How great! My son Yosef still lives! I shall go and see him before I die."⁴⁶¹ Words cannot express the wonderful joy and excitement he must have felt. And yet when he finally saw his son, he was not overcome by emotion. He did not embrace and kiss his long-lost son. He did not even utter one word of greeting. He merely recited *Shema*; the same *Shema* we each recite twice each day.

The difference is that for Yaakov, *Shema* was no simple mechanical routine; no chore or religious duty to be dispensed with before we can get on with our day. For him, it was an outpouring of emotion, even more powerful than his reunion with his son. For him, the words, "*You shall love Hashem your God with all your heart,*" were not just ideological conviction, but a very real, powerful emotion.

The Sefer HaChinuch comments on the mitzvah to love Hashem: A person should focus all his thoughts and desires on the love of Hashem. He should constantly ingrain in his heart that all the pleasures of this world, including wealth, family, and honor, are all meaningless and worthless compared to the love of Hashem. He should always strive for the wisdom to recognize this, and train his thoughts to revolve around the awareness of Hashem's Unity, until not even one moment by day or by night passes, without him thinking about his love for his Master, which consumes his entire heart.⁴⁶²

Yaakov's love for Hashem was the single dominant motivation in his life. Therefore, all other emotions paled in comparison. The Maharal adds that Yaakov's love for Hashem was inspired to even greater heights when he was granted the wish for which he had never dared hope. The Maharal writes:

When Yaakov saw his son ruling over Egypt, his heart was overcome with love and awe of Hashem. He was struck by the recognition of how many acts of kindness Hashem had done for him, and how He so generously rewards those who serve Him. Such is the way of the pious, who are inspired by the happy events of their lives to draw closer to Hashem due to the good and the truth that He does with them.

It was only fitting that Yaakov recite *Shema* when he was finally reunited with Yosef. He had suffered much pain during Yosef's absence. Now that he saw Yosef as king, he felt love for Hashem Who had brought this about. Therefore, Yaakov recited *Shema*, to accept Hashem's sovereignty and declare his love and awe of Him.⁴⁶³

Yaakov lived a hard life, in which he had to contend with one misfortune after another. He was hounded by his twin brother, abused by his deceitful father-in-law, and bereaved by the loss of Yosef for twenty-two tragic years, in which the *Shechinah* was hidden from him. Yet in the end of his life he merited a period of joy and *nachas* the likes of which he had never known. The *Shechinah* had returned to rest upon him, and his happiness knew no bounds.

The Tanna D'Vei Eliyahu describes this last stage of Yaakov's life: Hashem's mercy was extended toward Yaakov, and He granted

him seventeen good years with which to conclude his life. Yaakov Avinu had seventeen good years at the end of his life, and thus it became as if his entire life had been good, as it is written, "And Yaakov lived in the land of Egypt."⁴⁶⁴

The Tanna D'Vei Eliyahu interprets the expression "Yaakov lived," to mean that he lived a content, fulfilled life, the likes of which he had never known. He was surrounded by his beloved family, all of them toiling in Torah study, with his successful and righteous son caring for all their needs. Therefore, he saw this as the most appropriate opportunity to express his love for Hashem, and his gratitude for all that Hashem had done for him. He finally merited to see an end to his suffering, and to realize that all his hardships had been for the best.

The Name "Hashem" refers to His attribute of mercy, while the Name "Elokim" refers to His attribute of strict justice. Sometimes our eyes deceive us, making it seem as if His justice is unmerciful. For this reason, the Klausenberger Rav zt"l taught that we cover our eyes when we say, "*Hashem Elokeinu, Hashem Echad*," to affirm that His mercy and justice are inseparable, even though we cannot always see how this is true.

It was this realization that was perfectly evident to Yaakov, as he merited to see his son alive and well, and all his hardships vanish into thin air. Therefore, it was only fitting that he choose that moment to recite *Shema*.

39
"מאי אחר, אמר רבא אחר שכרא הקב"ה רפואה למכה, דאמר ריש לקיש אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר (הושע ז-א) כרפאי לישראל ונגלה עון אפריים, אבל אומות העולם אינו כן, מכה אותן ואחר כך בורא להם רפואה, שנאמר (ישעיה יט-כב) ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא."

וכיאר המהרש"א בחידושי אגרות (שם) הענין בזה על פי מה שכתוב (ירמיה ל-יא): "כי אעשה כלה בכל הגוים

זה לשון רש"י ז"ל במקום: "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו. ואמרו רבותינו: שהיה קורא את שמע", עכ"ל.

ומקשים: מדוע דוקא אז עסק יעקב בקריאת שמע?

ולעד"נ דאפשר לומר: שכיון שחשב יעקב שיוסף מת, ושעד אז לא עלה בדעתו שהקב"ה הפריד את יוסף ממנו כ"ב שנה כנגד כ"ב שנה שלא כיבד אביו ואמו כשהיה אצל לבן: כיון שעד אז לא היו כ"ב שנים, לכן כשעמד יוסף לפניו אחרי כ"ב שנה, אז הבין יעקב למה נפרד ממנו יוסף כל אלו השנים - ששנים אלו כוונו לכ"ב שנה שלא כיבד הוריו. ולכן כשידע זאת, הודה על חסרונו בשבחו את הקב"ה שהוא אחד ומקשר כל הענינים שבעולם, ובהצדיקו אותו על הפרדה זאת של יוסף ממנו לאותו משך הזמן.

27 שבילי פנחס / ויגש / מאמר כ / שביל הקריאת שמע

סופר" ביאור חדש בפסוק היחוד (דברים ו-ד): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד." וצריך ביאור מה שהכפיל הכתוב להזכיר את השם הוי"ה פעמיים, פעם אחת לפני "אלקינו" ופעם שניה לאחריו: "ה' אלקינו ה' אחד", ולכאורה היה מספיק לומר: "שמע ישראל ה' אלקינו אחד."

והנה מה שכתב על כך ב"דרשות חתם סופר" (פורים דף ר טור ג ד"ה דעו), בעמדו על המחקר לפרש הפסוק ב"מוזמור לתורה" (תהלים קג-ג): "דעו כי ה' הוא האלקים". ולכאורה הכוונה בזה שגם מה שנראה כדין משם אלקים הוא רחמים משם הוי"ה, כמבואר בגמרא (ברכות ס:): "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד". אך לפי זה היה צריך לומר להיפך: "דעו כי אלקים הוא ה'". היינו שם אלקים דין הוא הוי"ה רחמים,

יממה שאמר: "דעו כי ה' הוא האלקים", משמע להיפך שהרחמים הוא דין. ומבאר החתם סופר" הכוונה בזה בלשון קדשו:

"דעו כי ה' הוא האלקים. דלפי הסברה הוא בהיפוך, אלקים מדת הדין הוא הוי"ה רחמים, כי הכל טוב לבסוף. אך אמר גם בהיפך, הוא הוי"ה רחמים הוא אלקים, שכבר מוקדמים רחמין לדין, שברא כבר רפואה קודם למכה. נמצא שניהם אמת, הוי"ה מוקדם כהקדימת רפואה, ואחר כך בא אלקים מדת הדין המכה, ואחר כך הוי"ה רחמים שיתחפך לששון ושמחה, והיינו [בפסוק שמע ישראל] ה' אלקינו ה' אחד, רחמים מוקדמים ורחמים מאוחרים. אך המאוחרים אנו רואים ויודעים, והרפואה הקדומה אין אדם יודע ומבין בו עד אחר המעשה, והיינו (שמות לג-כג) וראית את אחורי ופני לא יראו, ומתרגם ית דבתרי וית דקדמאי".

נרחיב לבאר ולהשתעשע בדבריו הקדושים על פי מה שדרשו בגמרא (מגילה יג:): מה שכתוב במגילה אסתר ג-א): "אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא".

All of man's *middos* — his character traits and attributes — find their origin and source in Hashem's *middos*, for man was created *betzelem Elokim*, in the image of Hashem, and so were his *middos*. Man's *middos* are refined according to the extent that he connects himself to their Divine source. For example, if a person wishes to be truly merciful, then he must somehow connect himself with the Divine attribute of Mercy. Once he has achieved this, then the Divine quality will flow into his derivative of it and bring it to its full expression.

Yaakov wished to imbue Yosef with the qualities that he would need to be one of *Klal Yisroel's* founding fathers. These qualities needed to be imparted through *ahavah*, love, and Yaakov understood that if he was to convey the greatest love possible, he had to connect to Hashem's attribute of *ahavah*. Therefore, he recited the *Shema*, which is the acceptance of Divine sovereignty through love. By expressing his love for Hashem, he in turn connected with Hashem's attribute of love, and once he had achieved this, the *ahavah* which he bestowed upon Yosef was in its highest form. Therefore, he recited the *Shema* when he reunited with Yosef.

Therein lies the significance of the fact that Joseph and Benjamin wept on each other's *necks*: in the Torah, the neck is a common metaphor for the *Beit HaMikdash* (the Holy Temple). "G-d hovers about him all day, and dwells between his shoulders," says Moses of Benjamin, referring to the *Beit HaMikdash* in his province. And King Solomon in Song of Songs, singing the praises of the "maiden of Israel" and her relationship with the Almighty, proclaims: "Your neck is as the Tower of David."⁶

The Sanctuaries are links between heaven and earth, points of contact between the Creator and His creation. "The heavens and the heaven of heavens cannot contain You," proclaimed King Solomon upon the dedication of the *Beit HaMikdash*. "How, then, can this house that I have built You?!" Yet G-d commanded, "They shall make for Me a Sanctuary, and I shall dwell within them."⁸ G-d, who transcends the finite, transcends the infinite as well, and He chose to designate a physical site and structure as the seat of His manifest presence in the world and the focal point of man's service of his Creator. "This is the house of G-d," proclaimed Jacob after a night at the site of the future *Beit HaMikdash*, "and this is the gate of heaven" through which man's prayers ascend on high.⁹ Three times a year, all of Israel came to "see and be seen by" the "face of the L-rd" at the Sanctuary in Jerusalem.¹⁰

The Sanctuary, then, is the "neck" of the world, the juncture that connects its body to its head. A person's head contains his highest and most vital faculties—the mind and the sensing organs, as well as the inlets for food, water and oxygen—but it is the neck that joins the head to the body and channels the flow of consciousness and vitality from the one to the other: the head heads the body via the neck. By

the same token, the *Beit HaMikdash* is what connects the world to its supernal vitalizer and source. It is the channel through which G-d relates to His creation and imbues it with spiritual perception and material sustenance.

אחד, ב' פעמים השם הוי"ה אחד לפני אלקיננו והשני אחריו. והנה הגה"ק בעל שו"ת "נודע ביהודה" בצל"ח (פסחים נו.) מפרש הכוונה בזה, כי בפסוק זה אנו מביעים את אמונתנו כי אפילו מה שנדמה לנו בגלות שהוא דין משם אלקים, יתגלה לנו לעתיד לבוא שהכל היה רחמים מהשם הוי"ה. וזהו פירוש הפסוק: "שמע ישראל ה' אלקיננו" - בין רחמים מהשם הוי"ה ובין מה שנראה לנו כדין משם אלקי"ם, לאמיתו של דבר "ה' אחד", הכל הוא רחמים מהשם הוי"ה.

אולם מדברי ה"חתם סופר" כאן אנו למדים כוונה חדשה, שבפסוק זה אנו מגלים את אמונתנו התמימה, שהקב"ה מקדים תמיד רחמים לדין בבחינת רפואה שקודמת למכה, ואחר המכה הוא מהפך שוב את הדין לרחמים. וזהו פירוש הפסוק: "שמע ישראל ה' אלקיננו ה' אחד", כלומר שם אלקי"ם שהוא מדת הדין נמצא תמיד בין שני שמות הוי"ה, כי מתחילה מקדים הקב"ה את השם הוי"ה הראשון שלפני השם אלקי"ם, שהוא הרפואה שמקדים למכה, ואחרי הדין שהוא המכה כאשר החוטא מתעורר בתשובה, הופך הקב"ה את הדין לרחמים שהוא השם הוי"ה שאחרי שם אלקי"ם.

לפי זה מפרש ה"חתם סופר" מה שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות לג-כג): "וראית את אחורי ופני לא יראו", ומפרש בתרגום אונקלוס: "ותחזי ית דבתי וידקמי לא יתחזון". כי בחינת "אחורי" שהוא השם הוי"ה שאחרי שם אלקי"ם, שרומז על הרפואה שהקב"ה מביא אחר המכה זוכים לראות בגלוי, אבל "ופני"

השם הוי"ה שלפני שם אלקי"ם, שרומז על הרפואה שמקדים הקב"ה לפני המכה, "לא יראו", כי אם היה רואים את הרפואה מראש לא היו מתעוררים בתשובה.

יומתק להבין בזה ביתר שאת הפירוש של ה"חתם סופר" בפסוק: "דעו כי ה' הוא האלקים". כי הן אמת שהשם הוי"ה שזוכר אחר השם אלקי"ם, שרומז על הרפואה שהקב"ה מביא על האדם אחרי המכה מתגלה לעין כל, אולם דעו לכם, "כי ה' הוא האלקים", שהקב"ה מקדים גם כן הרחמים של השם הוי"ה לפני השם אלקי"ם, שהיא רמז על הרפואה שמקדים הקב"ה לפני המכה באופן שהוא מתחיל ברחמים ומסיים ברחמים, כפי שרמזו בכתוב: "שמע ישראל ה' אלקיננו ה' אחד".

PRECARIOUS JOINT

"As the soul fills the body, so G-d fills the world."¹¹ Just as there is a "neck" that joins the world to its divine soul, so, too, there is need for a personal *Beit HaMikdash* in the life of each and every individual, a "neck" to join his spiritual head to his material body.¹²

The human soul is a pure and perfect spark of its Creator, the source of all that is good and G-dly in man. But in order that it head his life, man must construct a "neck" to join his soul to his material self. He must sanctify his mind, heart and behavior, so that they form a conduit through which his G-dly essence may control, vitalize and permeate his entire being.¹³

The Sanctuary's destruction, whether on the cosmic or the individual level, is the breakdown of the juncture between head and body—between Creator and creation, between soul and physical self.¹⁴ This explains why Joseph and Benjamin wept on each other's necks: the state of the "head" is never a cause for distress, for the head can never be compromised or corrupted;¹⁵ but they foresaw times when the "neck" between spirit and matter would be damaged, alienating earth from heaven and body from soul.

Citing the verse, "Shake yourself from the dust ... O Jerusalem,"¹⁹ the Midrash expounds, "As a rooster who shakes off the dust from his wings."²⁰ Our sages explain: when a rooster has wallowed in the dust, a thousand people with a thousand combs cannot clean it; but with a single vigorous shake, the rooster can free himself of every last speck of dust. One can educate, inspire, drive and otherwise assist another to develop and improve himself; ultimately, however, the only one who can effect any real and lasting change is the person himself.

Thus, Joseph and Benjamin allowed themselves to weep over the destruction of each other's Sanctuaries. Ultimately, only Joseph can repair the destroyed Sanctuary at Shiloh, the "Joseph" dimension of Israel's relationship with the Almighty; Benjamin can only encourage and assist. After contributing all he could to Joseph's efforts, Benjamin wept his agony and concern on his brother's neck. The same applies to Joseph's weeping over the Sanctuaries in Benjamin's domain.

38 However, concerning one's own spiritual ills, there is no such thing as "having done all there is to do." G-d has granted free choice to man and has provided him with the

resources and abilities to overcome his every moral and spiritual challenge. Hence the tearless approach of Jacob, Joseph and Benjamin to the destruction of their own Sanctuaries. To weep over one's own "neck," over the negative state of the relationship between one's own body and soul (and its cosmic repercussions in the relationship between G-d and creation) is counterproductive, as it relieves and diminishes the internal forces that compel one to repair the relationship.

ונבין נא הא גם באחיו כתיב (מסוק טו) "וינשק לכל אחיו ויבך עליהם וגו'", ולא פירש רש"י שעל חורבן המקדשות בכה, אבל במס' ראש השנה (כח.) על "מצוות לאו ליהנות נתנו", פירש"י "ד"ה לא ליהנות" "אלא לעול על צואריהם נתנו", וזה הרמז שבכו על עול המצוות הסר בשעת חורבן.

על כל איש ישראל יש עול בצוארו, שכזאת וכזאת מוכרח הוא לעשות בתורה ומצוות בכל יום, גם מחשבותיו ודיבוריו יהיו בקדושה, ואפילו בשעה שיש לו מניעות ג"כ מתחזק בשביל העול שבצוארו.

משא"כ כשבאה עת חורבן שהצרות מתגברות מאוד, וכל קודש מישראל נחרב חס וחלילה אז לא רק מה שאין נותנים להם לעשות אינם עושים, רק בכלל העול סר מעליהם חס וחלילה מגודל הצער והשברון, ועל זה בכו זה על זה על צואריהם [חוסר העול] שבשעת החורבן, לכן באחיו שלא כתיב שנפלו על צואריהם לא פירש רש"י שבכו על החורבן.

וזה הרמז גם הלאה ביוסף שנפל על צוארו של יעקב, ויעקב לא נפל על צוארו של יוסף ולהלן מו, כטו¹ ופירש רש"י (שם ד"ה ויבך) שקרא קריאת שמע. ונודעת הקושיא בספרי כ"ק אדוני אבי מורי ה"ק זצוק"ל למה דוקא בשעה זו קרא קריאת שמע, ולמה לא קרא יוסף קריאת שמע אז.

Instead of weeping over the destruction of the *Beit HaMikdash* and the resultant *galut*, Jacob recited the *Shema*—the Jew's proclamation of the unity of G-d and the imperative to translate his comprehension and awareness of G-d's unity into thoughts in his mind, feelings in his heart, words in his mouth and concrete actions in his physical life.²¹ Instead of giving vent to his pain, Jacob directed his inner turmoil toward the endeavor of rebuilding the damaged necks of Israel.²²

ולפי הנזכר לעיל כיון שגם כאן כתיב "ויפול על צוארו" מרמז ג"כ להנזכר לעיל שיוסף בכה על העול שבצוארו, היינו שישאל באים עתה לגלות מצרים, ואיך יקיימו עול המצוות אשר בצוארים, והראה לו יעקב אבינו קריאת שמע, פשוט במסירות נפש, וגם כי איתא בספר הקדוש מאור ושמש (פר' בראשית ד"ה והנה) שהאיש שאומר בבוקר קריאת שמע כתיקונה, אז עבודתו את ד' שבכל היום עולה כתיקונה.

ומתוך קושיא זו, כתבו בספרי קודש מוסר גדול. על פי הידוע, דגלות מנרים הימה שורש ומקור, לארבע גליות כצל מדי יון אדום שצאו אחריה, נמצא כי אומה שעה אשר הגיע יעקב לארץ מנרים, הימה השורש לכל הגליות שיעצרו על בני ישראל עד הגאולה שלימה. ורצה יעקב להורות לבניו ובניו בניו עד סוף כל הדורות, כי בכל הנסיונות אשר יעצרו עליהם צעומק הגלות, יש דרך ועצה אחת היאך להתקיים ולעמוד בהם, והוא צנח מלות קריאת שמע.

ודייצו על פי מה שאמרו ח"ל (בכ"ח ד): כל הקורא קריאת שמע שלי תפילין כאילו הקריע עולה שלי מנחה חזכה שלי נסכים. וי"צ לאיזה ענין השו"ל ח"ל את מנחת קריאת שמע, להקריב עולה חזכה על גבי המנחה. וכמו שפירסם הק' הכוונה בזה, כי כמו שעיקר כוונת הקרבן הייתה, שהאדם יחשוב שבאמת היה מן הראוי שהוא עצמו יסרף באש על קדושת שמו יתברך.

לכפר אל חטאיו, אלף שהקב"ה ברוב רחמיו נתן לו להקריב את הבמה תמתי, ומתוך מחשבה זו קיבל האדם על עצמו למסור נפשו אל ה' בחיים חיותו, שלא לעשות דבר נגד רצונו, ואת הימה כפרתו.

כן הוא גם כוונת מנחת קריאת שמע, שבפסוק ראשון של קריאת שמע, נר"ך האדם לקבל על עצמו להקריב את עצמו לקרבן לה', והיינו למסור את עצמו ביד ה', ולבטל את עצמו אל הנהגתו. ועל כוונה זו, רומזת אות 'עין' רבתי דמיצת שמע, ואות 'למ' רבתי דמיצת אחד, אשר יתדיו המה מיצת 'דע', על דרך שאמר דהמע"ה (ה"י א כח ט) 'דע את אלהי אביך ועבדו', כי זהו תמית הכוונה של פסוק ראשון דקריאת שמע, שהאדם יזכה לבחינת הדעת, שהיא ענין התקשרות כידוע, דהיינו שיקבל על עצמו להיות מקושר אל ה' בכל המצבים, ולהיות נכנע כל כולו להנהגת הבורא אמת.

43

וזו ענין קבלת עול מלכות שמים שצפרשה ראשונה. ובכוונה זו האדם ממשיך לקבל על עצמו עול מנחת צפרשה שניה. ומיד אחרי כן, מוכיר פירשת יריאת מצרים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, כי אחר שהאדם התקשר בדעתו ולבו אל ה', ומסר את עצמו ביד ה', וזכה לבחינת יריאת מצרים, לנחת מכל מצרים שלו. ועל כוונה זו, מברכים אחר כך ברכת 'גאל ישראל', להודות לה' על גאולתו הפרטית ממצרים, שזכה לזה עתה על ידי מנחת קריאת שמע.

44

לבן דייקא בזה שעה, כאשר דרך יעקב אבינו ע"ה דרך חומת מצרים, וקיבל עליו ועל זרעו עול הגליות, היה קורא את שמע, כדי שמיד בהגיע לשערי מצרים, יזכה לבחינת יריאת מצרים. וזוה הורה לכל דורותיו ולכל הגליות עד הגאולה שלימה, שזכה מנחת קריאת שמע יכול כל בר ישראל לנחת מבחינת מצרים, ולנחת מתוך הגלות צעוד בגלות. ובדרך וענה זו, וזו בני לוי להשתחרר מעבודתן של פרעה ומצרים, כי קיבלו על עצמם עול מלכות שמים, וממילא לא שלטה עליהם עול הגלות.

וזוה שנאמר לעיל (מו ט), ויאמר אלהים לישראל וגו' אל מירא מרדה מצרימה וגו', אכני ארד עמך מצרימה ואכני אעלך גם עלה, וכבר דקדוק המפרשים, על כפל הלשון אעלך גם עלה. ועל פי דברינו הכוונה בזה, כי הקב"ה אמר ליעקב היאך יזכה להתקיים בגלות, אכני ארד עמך מצרימה, היינו שגם בחוץ מצרים תוכל להתקשר אל ה', ולקבל עול מלכות שמים, ועל ידי זה 'אכני אעלך גם עלה', ר"ל כי מלבד מה שיזכו בני ישראל לעלות מגלותו בהגיע עם הגאולה, יזכו לעלות משם גם צעוד בגלותו, כי על ידי קבלת עול מלכות שמים, האדם נגאל מן הגלות בחוץ הגלות. וזוה נחה דעתו של יעקב, והיה יקל לו יותר לקבל עליו ועל זרעו עול הגליות.

☆

46

נמצא כי לכל הקושיים וכל הנסיונות העוזרים עלינו צעומק הגלות, ישנה ענה אחת היאך לעמוד בהם, על ידי

שנשים לב לקיים מנחת קריאת שמע כדבעי. כי אם האדם מוסר את עצמו ביד ה' בשעה שקורא קריאת שמע, ומקבל על עצמו חמונת ה', להאמין שכל דבר קטן וגדול מתנהג בהשגחה פרטית, והקב"ה אמת עמו בכל עת, אין צער הגלות שולט עליו כל כך, כי אינו מרגיש כל כך בצער הבט עליו. גם אינו מנטער כאשר חזירו נטל את שלו, כי יודע ומשיג, כי הבורא צ"ה וי"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

ובן כחיד צפרשה בלק (במדבר כג ד) הן עם כלציה יקום וכארי יתגשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישמה, ופרש"י הק', לא ישכב בלילה על מטתו, עד שהוא אוכל ומחבל כל מויק הבא לטרפו, כיצד קורא קריאת שמע על מטתו, ומפקיד רוחו ביד הממוקם, בא ממונה וגימס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים. הרי לנו, כי זוה שהאדם קורא קריאת שמע, ומפקיד רוחו ביד ה', וזכה להינצל מן הגייסות, היינו מן הנסיונות וקושיים העוזרים עליו. וכן פירשו בריש ספר תיקו"ו הק' (ט) כמה שנאמר נשיר של פגעים (מהלים טז טו) יקראני ואענהו, דקאי על מנחת קריאת שמע, שהקב"ה אומר לנפשת ישראל, תקרא קריאת שמע, ומתוך כך אענך על כל משאלותיך, ואנילך מכל הפגעים, הה"ד (ישעי נח ט) אז תקרא וה' יענה.

47a

אבל כדי שיזכה האדם לקיים מנחת קריאת שמע כדבעי, נר"ך להפכו אל ה' מקודם, להשכים באשמורת לעסוק בחמורה

לפני התפלה, ולהתחיל סדר התפלה מאדון עולם, ולהתכוון בשבחו של הקב"ה הנאמרים בפסוקי דזמרה, ולכוין היעב צברכת יוצר אור ואהבה רבה. ואז כאשר יגיע לפסוק שמע ישראל, יוכל לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה בלב אמת. וכאשר יאמר אחר כך פרשת יריאת מצרים, ירגיש שהוא עצמו זכה לזה על ידי מנחת קריאת שמע. ואחריו יברך ברכת 'גאל ישראל', בלב מלא שבת והודאה לה', על שזכה עתה להיגאל מממשלת הגלות. וזכה גאולה זו שבתפלת שחרית, אפשר לו להתקיים כל היום, וזכה גאולה שבתפלת ערבית, אפשר לו להתקיים כל הלילה.

אבל צעוה"ר, רבים מקיימים מזהו זו כמנחת אנשים מלומדה, כי חומר הגוף מונע את האדם מלקבל עליו עול מלכות שמים, ואינו רוצה להתכוון בגדולת ה' ובקבלת עול, לא לפני קריאת שמע ולא לאחריה, כי אם בזמנו רגע שעומד בפסוק שמע ישראל, מקבל עליו עול מלכות שמים כהרף עין, ויותר מזה אינו רוצה להתכוון בזה. ובקראו קריאת שמע באופן זה, אינו יזכה לנחת ממצרים שלו, וממילא מתאונן תמיד על הנסיונות הרבים העוזרים עליו במשך היום והלילה, ותמיד לבו מלא צעממת נפש, שזה עשה לו כך וזה עשה לו כך, וכל זה מפני שאינו מקיים את הענה הצדקה והמנוסה, שהדריך אותו יעקב אבינו צעמ קרבו על מפתן הגליות.

ובזכות שנקיים מנחת קריאת שמע כדבעי, יקוים לנו צפועל

48

בן מלך על התורה

לא איתילידו בכתובה, וכיון דאחזייה כתובה אחייתבא דעתיה ונשקיהנהו בדיל יוסף (מסכת כלה רבתי פ"ג הלכה טו).

ונראה על פי זה, כי כוונת המדרש - 'שהיה קורא את שמע', היינו שיעקב היה מנוע מלנשקו, כיון שעדיין היה עסוק בבירור מצבו של יוסף בענין התוכן של 'קריאת שמע', כלומר נכנס עמו בדברים שמהותם ותוכנם הוא 'קריאת שמע' - עול מלכות שמים, ועול חיי הקדושה ושמיירת דרך התורה - שלא היה מחזור לו לגבי יוסף כאמור. כי רק לאחר שיתבררו הדברים אל נכון, שלא נפגמה במאומה אמונתו בה' ואהבתו ית"ש, וכי טהרת לבו וקדושתו בעינה עומדת כבראשונה - או אז יוכל לנשקו בלב שלם. ובוודאי שאחרי הוברר אצלו הדבר שיוסף עומד בצדקו, נשקו בכל לבו.